

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เป็นงานวิจัยที่คณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่ดำเนินการวิจัยที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่เกิดตลอดโครงการวิจัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก สันทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การเดินสำรวจ และจัดเวทีร่วมกับชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1 วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ขั้นตอนการเตรียมการด้านทีมวิจัย (นักวิจัยสถาบัน นักวิจัยในพื้นที่ ผู้ประสานงาน และนักศึกษาที่ร่วมวิจัย) เตรียมพื้นที่เป้าหมาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 การเตรียมทีมวิจัย
- 1.2 การเตรียมชุมชน
- 1.3 เตรียมเครื่องมือและเก็บข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

- 2.1 ศึกษาดูงาน
- 2.2 การอบรมการใช้เครื่องมือ
- 2.3 ทดลองใช้เครื่องมือ

3. ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสังเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาและแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะ

- 3.1 ประชุมสรุปสังเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา
- 3.2 หาแนวทางปฏิบัติที่ดีร่วมกันในระดับชุมชน
4. ติดตามผล ประเมินผล สรุปผล และถอดบทเรียน
- 4.1 ติดตามผล ประเมินผล สรุปผล และถอดบทเรียน

3.2 กลุ่มเป้าหมาย

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากร 14 หมู่บ้าน โดยมีประชากรทั้งสิ้น 7,744 คน และจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,198 ครัวเรือน (ที่มา : แผนพัฒนาสามปี อบต.อุดมพร)

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนครัวเรือนและประชากร

หมู่ ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)			จำนวน หลังคาเรือน (หลังคา)
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านโคกอุดม	237	212	449	134
2	บ้านคาศี	330	314	654	195
3	บ้านหนองบัวเงิน	227	231	458	130
4	บ้านนาคูณ	114	104	218	93
5	บ้านโนนสะอาด	431	414	848	239
6	บ้านคาสะอาด	372	386	758	199
7	บ้านคาโคนสว่าง	421	419	840	224
8	บ้านอุดมพร	266	238	504	145
9	บ้านโพธิ์จุมพล	172	196	368	114
10	บ้านคาบุญมี	208	194	402	121
11	บ้านบูรพา	497	525	1,102	248
12	บ้านคาแก้ว	192	185	377	103
13	บ้านแสงสว่าง	193	188	381	118
14	บ้านใหม่พัฒนา	230	235	465	105
	รวม	3,890	3,854	7,744	2,168

ที่มา : แผนพัฒนาสามปี อบต.อุดมพร

3.2.2 กลุ่มเป้าหมาย

ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ชาวบ้านและเกษตรกรในพื้นที่ชุมชน ใช้หลักการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ 10-15% ใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบบังเอิญ ได้แก่ ตัวแทนของผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ เยาวชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งคิดเป็นจำนวนตัวอย่างประมาณ 774 – 1111 คน หรือคิดเป็นประมาณ 217 - 326 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้ข้อมูล

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เพื่อให้การดำเนินวิจัยสามารถวัดได้ทั้งในด้านพฤติกรรมและรูประบธรรมจึงใช้เครื่องมือการวิจัยหลายวิธี ได้แก่

3.3.1 การสังเกต (Observation) ใช้เก็บข้อมูลบริบทพื้นที่ชุมชน ด้านกายภาพ ของสิ่งแวดล้อม ชยะมูลฝอยและพฤติกรรมของชุมชน และสรุปประเด็นแบบเชิงพรรณนา

3.3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึกรายประเด็น แบบไม่มีโครงสร้าง ใช้เก็บข้อมูลด้านบริบทชุมชนซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไป และแบบมีโครงสร้างใช้ถามภาพรวมของกิจกรรมการวิจัย ซึ่งใช้เก็บหลังจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติและการถอดบทเรียน หลังจากที่มีการทดลองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนแล้ว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นแบบเชิงพรรณนา

3.3.3 เวทีชาวบ้าน (People forum) และสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นการรวมกลุ่มพูดคุย สนทนาแบบพื้นบ้าน ในประเด็น ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การแก้ปัญหา แนวทางการแก้ปัญหาและการวิจารณ์ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ใช้เก็บข้อมูล ทั้งระยะเตรียมการ ระยะปฏิบัติการ ระยะประเมินผลและระยะรับผลประโยชน์ ที่เกิดขึ้นต่อชุมชนโดยรวมในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นเชิงพรรณนา

3.3.4 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามสร้างขึ้นใช้เก็บข้อมูลด้านการจัดการขยะในครัวเรือนก่อนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและใช้ประเมินความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม

3.3.5 ถอดบทเรียน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการศึกษาแต่ละประเด็นหรือกิจกรรมเสร็จสิ้น โดยร่วมกันถอดบทเรียน เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ข้อวิจารณ์ แนวปฏิบัติ แนวทางพัฒนาและความประทับใจ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัยทั้งหมด สรุปรายประเด็นแบบเชิงพรรณนา

3.4 สถิติในการวิจัย

3.4.1 สถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

(1) ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การจัดเวที การถอดบทเรียนและการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้สถิติแบบบรรยายตามข้อเท็จจริง

(2) ข้อมูลจากแบบสอบถามประเมินความคิดเห็น ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

(2.1) ค่าร้อยละ

(2.2) ค่าเฉลี่ย ()

(2.3) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ข้อมูลจากกิจกรรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้สถิติแบบบรรยายตามข้อเท็จจริง

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก การสังเกต การสัมภาษณ์ การระดมความคิดและการจัดเวทีชาวบ้าน และสนทนากลุ่ม นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ รายละเอียดเชื่อมโยงแนวคิดสรุปผลและนำไปอธิบายเสริมข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้เนื้อหาที่มีความละเอียดชัดเจนและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

(2) ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และวิธีการบรรยาย ดังนี้

(2.1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติค่าร้อยละ

(2.2) ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการจัดการขยะวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย () และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

เกณฑ์การกำหนดค่าน้ำหนักความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5), มาก (4), ปานกลาง (3), น้อย (2), น้อยที่สุด (1) นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างมาหาค่าเฉลี่ย และมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	น้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

3.5 แผนการดำเนินงานวิจัย

คณะผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แผนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนหรือกิจกรรม หลักของโครงการ/ ช่วงเวลาที่ดำเนินการ	ทำอย่างไร/ใครเป็นคนทำ/ทำร่วมกับใครบ้าง ฯลฯ
1. ขั้นตอนการเตรียมการ ด้านบุคลากร พื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	
เดือนมกราคม 2560 1.1 การเตรียมทีมวิจัย	1.1 ประชุมทีมงานวิจัยร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่ - วางแผนการดำเนินการ ออกแบบเครื่องมือ แบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ และทิศทางในการทำงานร่วมกัน - ทีมวิจัย มรภ.บร. 3 คน - เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 2 คน - ผู้นำชุมชนและอสม. 5 คน รวม 10 คน

ตารางที่ 3.2(ต่อ) แผนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนหรือกิจกรรม หลักของโครงการ/ ช่วงเวลาที่ดำเนินการ	ทำอะไร/ใครเป็นคนทำ /ทำร่วมกับใครบ้าง ฯลฯ
<p>เดือนมกราคม 2560</p> <p>1.2 การเตรียมชุมชน</p>	<p>1.2 จัดเวทีประชุมคนในชุมชน เพื่อทำความเข้าใจถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์และรายละเอียดของ โครงการวิจัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - วางแผนการดำเนินงานวิจัยร่วมกับคนในชุมชน และนำเสนอต่อชุมชน เพื่อให้เหมาะกับชุมชน - วางแผนการเก็บข้อมูลร่วมกัน - ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร. 4 คน - เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน - ทีมวิจัยพื้นที่และผู้นำชุมชน 25 คน <p>รวม 30 คน</p>
<p>เดือนกุมภาพันธ์ 2560</p> <p>1.3 ลงพื้นที่สำรวจ ข้อมูลบริบท</p>	<p>1.3 ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลขยะ</p> <ul style="list-style-type: none"> -จัดเวทีประชุมชาวบ้าน -ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล - กำหนดประเด็นและกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล <p>-สรุปผล</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1 ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร. 4 คน 1.2 เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน 1.3 ทีมวิจัยพื้นที่และผู้นำชุมชน 25คน <p>รวม 30 คน</p>

ตารางที่ 3.2(ต่อ) แผนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนหรือกิจกรรม หลักของโครงการ/ ช่วงเวลาที่ดำเนินการ	ทำอย่างไร/ใครเป็นคนทำ /ทำร่วมกับใครบ้าง ฯลฯ
2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาดูงานและสรุปทเรียน	
<p>เดือนกุมภาพันธ์ -มีนาคม 2560</p> <p>2.1 ศึกษาดูงาน</p> <p>2.2 ถอดบทเรียน</p> <p>2.3 สรุปทเรียน</p>	<p>2.1 ศึกษาดูงานที่ อบต.บัวตูม อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ หรือ อบต.ป่าสังข์ อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด</p> <p>-รวบรวมข้อมูล</p> <p>2.2 ถอดบทเรียน</p> <p>2.3 สรุปทเรียน</p> <p>-ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร. รวม 4 คน</p> <p>- เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน</p> <p>- ทีมนักวิจัยในพื้นที่และผู้นำชุมชน 10 คน</p> <p>รวม 15 คน</p>
3. ประชุมเชิงปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลหาแนวทางการแก้ปัญหาและรูปแบบแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะ	
<p>เดือนมีนาคม 2560</p> <p>3.1 ประชุมสังเคราะห์ ปัญหาและแนวทาง แก้ปัญหา</p> <p>เดือนมีนาคม- พฤษภาคม 2560</p> <p>3.2 ปฏิบัติการจัดการ ขยะในครัวเรือน</p> <p>มิถุนายน 2560</p> <p>3.3 สังเคราะห์แนวทาง ปฏิบัติที่เหมาะสมกับ ชุมชน</p>	<p>3.1 ดำเนินการประชุมสังเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาร่วมกับ ชุมชน</p> <p>3.2 ปฏิบัติการจัดการขยะในครัวเรือนในระดับชุมชน -สรุปผล</p> <p>3.3 ดำเนินการประชุมสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติร่วมกับชุมชน -ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร.4 คน</p> <p>-เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน</p> <p>-ทีมนักวิจัยในพื้นที่และผู้นำชุมชน 25 คน รวม 30 คน</p>

ตารางที่ 3.2(ต่อ) แผนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนหรือกิจกรรม หลักของโครงการ/ ช่วงเวลาที่ดำเนินการ	ทำอย่างไร/ใครเป็นคนทำ /ทำร่วมกับใครบ้าง ฯลฯ
4. ติดตามผล ประเมินผล ถอดบทเรียนและสรุปผล	
<p>เดือนกรกฎาคม- กันยายน 2560</p> <p>4.1 ติดตามผล</p> <p>4.2 ประเมินผล</p> <p>4.3 ถอดบทเรียน</p>	<p>4.1 ประชุมทีมงานวิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อติดตามผล</p> <p>4.2 ประเมินผล</p> <p>4.3 สรุปบทเรียนและถอดบทเรียน</p> <p>สรุป แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือนระดับชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร. 4 คน - เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน - ทีมนักวิจัยชุมชน 25 คน <p>รวม 30 คน</p>
<p>เดือน ตุลาคม- พฤศจิกายน 2560</p> <p>4.4 สรุปผลการวิจัย</p> <p>เดือน ธันวาคม 2560</p> <p>รายงานผลการวิจัย</p>	<p>4.4 ประชุมทีมงานวิจัยเพื่อสรุปผลการวิจัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร. 4 คน - เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน <p>รวม 5 คน</p>